

ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКУ НА ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО УХВАЛЕННЯ ДОДАТКОВОГО РІШЕННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

CALCULATION OF THE TIME LIMIT FOR FILING AN APPLICATION FOR AN ADDITIONAL JUDGMENT IN COMMERCIAL PROCEEDINGS OF UKRAINE

Поєдинок В.В., д.ю.н.,

професор кафедри економічного права та економічного судочинства

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню проблеми обчислення строку на подання заяви про ухвалення додаткового рішення у господарському судочинстві України. У роботі розглянуто два основні види додаткових рішень: ті, що ухвалюються для усунення неповноти основного рішення, та ті, що пов'язані з вирішенням питання про судові витрати за заявою сторін відповідно до статті 129 Господарського процесуального кодексу України. Особливу увагу приділено аналізу практики судів різних інстанцій, які по-різному тлумачать співвідношення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання та строку на виконання рішення. Визначено, що відсутність однозначності у правовому регулюванні негативно впливає на дотримання принципу правової визначеності та стабільності правовідносин.

Автором обґрунтовано, що наразі Господарським процесуальним кодексом України передбачено різний строк подання заяв про ухвалення додаткового рішення. Заява про ухвалення додаткового рішення про стягнення судових витрат у порядку частини восьмої статті 129 Господарського процесуального кодексу України подається протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду за умови, що сторона вчасно зробила про це відповідну заяву. Своєю чергою інші заяви про ухвалення додаткового рішення в порядку статті 244 Господарського процесуального кодексу України подаються до суду протягом трьох років з дня набрання основним рішенням суду законної сили, а за заявою органу державної влади – протягом трьох місяців, незалежно від того, чи підлягає основне чи додаткове рішення суду примусовому виконанню та чи було перше із них виконане на момент подачі заяви про ухвалення додаткового рішення.

При цьому в статті здійснено порівняльно-правовий аналіз із законодавством європейських держав, яке характеризується чітким встановленням календарних строків подання відповідних заяв. Такий підхід забезпечує передбачуваність і мінімізує ризик зловживань правами. Автор пропонує удосконалення національного регулювання шляхом закріплення у частині другій статті 244 Господарського процесуального кодексу України конкретного календарного строку для подання заяви про ухвалення додаткового рішення.

Ключові слова: господарське судочинство; додаткове рішення; процесуальний строк; виконання судових рішень; принцип правової визначеності; стабільність.

The article is devoted to the study of the problem of calculating the time limit for filing an application for an additional judgment in the commercial procedure of Ukraine. The paper examines two main types of additional judgments: those adopted to remedy the incompleteness of the principal judgment, and those related to the issue of court costs upon the application of the parties under Article 129 of the Commercial Procedural Code of Ukraine. Particular attention is paid to the analysis of the practice of courts of different instances, which interpret differently the correlation between the time limit for submitting a writ of execution for enforcement and the time limit for the execution of a judgment. It is determined that the lack of clarity in legal regulation negatively affects compliance with the principle of legal certainty and the stability of legal relations.

The author substantiates that the Commercial Procedural Code of Ukraine currently provides for different time limits for filing applications for an additional judgment. An application for an additional judgment on the recovery of court costs under Part 8 of Article 129 of the Commercial Procedural Code of Ukraine shall be filed within five days after the adoption of the court judgment, provided that the party has duly submitted a respective application during the proceedings. In turn, other applications for an additional judgment under Article 244 of the Commercial Procedural Code of Ukraine shall be filed with the court within three years from the date the principal judgment entered into legal force, and in the case of an application by a public authority – within three months, regardless of whether the principal or additional judgment is subject to enforcement or whether the principal judgment has already been enforced at the time of filing the application for an additional judgment.

The article also conducts a comparative legal analysis with the legislation of European states, which is characterized by the clear establishment of calendar deadlines for filing such applications. This approach ensures predictability and minimizes the risk of abuse of rights. The author proposes to improve national regulation by introducing into Part 2 of Article 244 of the Commercial Procedural Code of Ukraine a specific calendar deadline for filing an application for an additional judgment.

Key words: commercial proceedings; additional judgment; procedural time limit; enforcement of a court judgments; principle of legal certainty; stability.

Постановка проблеми. Згідно з частиною другою статті 244 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) заяву про ухвалення додаткового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання рішення [1]. Разом із тим у законодавстві України відсутнє визначення поняття такого строку [2, с. 159], у зв'язку з чим виникає питання щодо змісту зазначеного терміну та, відповідно, граничних строків на подання вказаної заяви. Більше того, за змістом частини восьмої статті 129 ГПК України докази судових витрат подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду, за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву, а у разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду [1]. Відповідне нормативно-правове регу-

лювання залишає актуальним питання щодо строку на подання заяви про стягнення судових витрат у порядку статті 129 ГПК України, зокрема, за умови, що судові рішення не підлягає виконанню або було негайно виконано після його ухвалення.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній науці приділено значну увагу питанню виконання судових рішень, яке було предметом досліджень С.О. Якимчук, Т.А. Цувіної, В.І. Бобрика та інших. Своєю чергою додаткові судові рішення окремо чи разом із іншими видами судових рішень вивчалися, зокрема, В.В. Григор'євою, І.В. Андроновим та І.О. Котовичем. Саме публікація останнього «Проблеми застосування інституту додаткового рішення в цивільному процесі» (2024) є найбільш актуальною науковою працею, у якій підіймається питання тлумачення строку виконання судового рішення в контексті строку на

подання заяви про ухвалення додаткового рішення. Разом із тим висновки І.О. Котовича, на переконання автора, мають дискусійний характер, що зумовлює необхідність подальших досліджень.

Постановка мети дослідження. Метою дослідження є визначення строку, протягом якого відповідно до правил ГПК України може бути вчасно подана заява про ухвалення додаткового рішення.

Виклад основного тексту. Додаткове рішення суду у вітчизняній процесуальній науці традиційно розглядалося як спосіб усунення недоліку неповноти основного рішення судом, що його ухвалив [3, с. 393]. Так, відповідно до частини першої статті 244 ГПК України суд, що ухвалив рішення, може за заявою учасників справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо: 1) стосовно якої-небудь позовної вимоги, з приводу якої сторони подавали докази і давали пояснення, не ухвалено рішення; 2) суд, вирішивши питання про право, не зазначив точної грошової суми, присудженої до стягнення, або майно, яке підлягає передачі, або дії, що потрібно виконати; 3) судом не вирішено питання про судові витрати [1].

Разом із тим, як вдало акцентує увагу І.В. Андронов, у зв'язку із змінами, внесеними до ГПК України Законом України від 03.10.2017 року № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», додаткове рішення з питань судових витрат може ухвалюватися не лише у випадку наявності недоліків основного рішення, а і за спеціальним клопотанням сторони у справі [4, с. 186]. Так, відповідно до частини восьмої статті 129 ГПК України розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо). Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду, за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву. У разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду [1].

Очевидно, що в такому випадку суд в основному рішенні не вирішує питання про витрати не через помилку, а свідомо, за клопотанням сторони у справі. Тоді ухвалення додаткового рішення є не засобом усунення недоліку основного судового рішення, а процесуальним засобом реалізації прав учасників процесу [4, с. 186]. У зв'язку з чим необхідно розрізняти додаткове рішення з питання розподілу судових витрат, яке ухвалюється судом за власною ініціативою або за заявою учасників, поданою після ухвалення основного рішення, з метою усунення його недоліків, та додаткове рішення з питання розподілу судових витрат, яке ухвалюється судом за клопотанням учасників справи [5, с. 362–363], поданим до ухвалення основного рішення в порядку частини восьмої статті 129 ГПК України. Подібної думки дотримуються і Велика Палата Верховного Суду, яка зазначає, що додаткове судове рішення є засобом усунення неповноти судового рішення, при цьому додаткове судове рішення також може бути процесуальним засобом реалізації прав учасника справи, якщо воно ухвалюється за спеціальною заявою такого учасника, поданою з дотриманням відповідної процедури [6].

Слід зазначити, що провадження, пов'язані з ухваленням додаткових рішень у порядку статті 129 ГПК України, відрізняються від інших проваджень з ухвалення додаткових рішень не лише можливістю подання доказів після ухвалення основного рішення [5, с. 362], а й строком звернення до суду із заявою про ухвалення додаткового рішення. Так, для вчасного подання заяви в порядку статті 129 ГПК України достатньо дотрима-

тися п'ятиденного строку з моменту ухвалення основного рішення. Для прикладу, у справі № 906/941/18 позивач, заперечуючи проти ухвалення додаткового рішення про стягнення витрат на правничу допомогу за заявою відповідача, посилався на те, що в основному рішенні про відмову в задоволенні позову відсутній строк виконання, а тому заява відповідача подана поза межами часу на виконання рішення і не може бути задоволена. Однак додатковою постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 13 квітня 2020 року у справі № 906/941/18 зазначений аргумент відповідача було відкинуто з посиланням на статтю 129 ГПК України [7]. Будь-яке інше тлумачення частини восьмої статті 129 у зв'язку з частиною другою статті 244 ГПК України було б помилковим і призвело б до неможливості відшкодування судових витрат в порядку подання заяви відповідно до частини восьмої статті 129 ГПК України у випадках, коли основне рішення суду не підлягає виконанню або було виконане протягом п'яти днів після його ухвалення і до того, як була подана відповідна заява про ухвалення додаткового рішення.

Що ж до строку на подання заяви про ухвалення додаткового рішення в порядку статті 244 ГПК України, тобто на усунення неповноти основного рішення, то відповідний строк визначений виключно в частині другій статті 244 ГПК України, відповідно до якої заяву про ухвалення додаткового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання рішення [1]. Однак у законодавстві України відсутнє визначення поняття строку на виконання судового рішення [2, с. 159], у зв'язку з чим виникає питання щодо змісту зазначеного терміну та, відповідно, граничних строків на подання вказаної заяви.

Деякі автори та практики, намагаючись розв'язати цю проблему, з посиланням на статтю 12 Закону України «Про виконавче провадження», прирівнюють «строк на виконання рішення» до «строку пред'явлення виконавчих документів до виконання», тобто це три роки [2, с. 159]. Такий підхід спостерігається, зокрема, також у деяких судових рішеннях, наприклад, у постанові Закарпатського апеляційного суду від 15 листопада 2022 року у справі № 308/4705/16-ц [8] чи в ухвалі Київського районного суду м. Одеси від 11 вересня 2024 року у справі № 947/26460/24 [9]. У контексті викладеного варто зауважити, що Цивільний процесуальний кодекс України аналогічним чином регулює питання строку на подання заяви про ухвалення додаткового судового рішення [10].

При цьому Верховний Суд у постанові ще від 21 червня 2022 року у справі № 761/21898/16-ц виснував, що «строк пред'явлення виконавчого документа до виконання та строк на виконання рішення є різними видами строків у виконавчому провадженні, що не є тотожними», «ані норми ЦПК України, ані Закону України «Про виконавче провадження» не встановлюють граничні строки на виконання рішень. Таким чином, закінчення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання не свідчить про закінчення строку на виконання рішення, якщо останнє залишається невиконаним» [11]. Зазначену позицію підтримує й І.О. Котович, зауважуючи, що закінчення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання не свідчить про закінчення строку на виконання рішення, якщо останнє залишається невиконаним. При цьому вчений також звертає увагу на проблему протилежного тлумачення, указуючи, що цілком реальною є ситуація, коли після проголошення рішення відповідач, з якого було стягнуто суму грошових коштів, в той самий день виконує рішення суду, у такий спосіб позбавляючи позивача можливості отримати позитивне додаткове рішення [2, с. 159].

Щонайменше деякі господарські суди, здається, дотримуються позиції, подібної до тієї, яку висловив І.О. Котович. Так, у постанові від 27 вересня 2023 року у справі

№ 922/2383/16 Східний апеляційний господарський суд, з посиланням на указану вище постанову Верховного Суду, зауважив, що пропуск строку на пред'явлення виконавчого документу до виконання не свідчить про закінчення строку на виконання рішення, однак лише якщо останнє залишається невиконаним [12].

Враховуючи зазначене вище та з урахуванням аналізу частини другої статті 244 ГПК України, слід зауважити, що останнє вочевидь не відповідає вимогам щодо якості закону, а отже, і принципу правової визначеності, який вимагає, щоб юридичні норми були зрозумілими й точними, а також, щоб їхньою метою було забезпечення передбачності ситуацій та правовідносин [13, с. 29].

Для порівняння, законодавство країн Європи підходить до регулювання подібних правовідносин набагато якісніше, як правило, встановлюючи чіткий і однаковий для усіх строк, протягом якого може бути порушене питання про ухвалення додаткового рішення. Так, вбачається, що відповідна заява може бути подана: протягом двох тижнів з моменту вручення рішення (статті 321 Цивільного процесуального кодексу Німеччини [14], 351 Цивільного процесуального кодексу Польщі [15]); протягом п'ятнадцяти днів з моменту проголошення рішення (статті 166 Цивільного процесуального кодексу Чехії [16], 225 Цивільного процесуального кодексу Словаччини [17]); не пізніше одного року після набрання чинності рішенням або, у разі апеляції з цього питання, з дати винесення рішення про неприйнятність (стаття 463 Цивільного процесуального кодексу Франції [18]). На думку автора, такий підхід забезпечує передбачуваність і мінімізує ризик зловживань правами. Вважаємо, що частина друга статті 244 ГПК України має бути змінена шляхом встановлення чіткого календарного строку, протягом якого має бути подана відповідна заява про ухвалення додаткового рішення.

Повертаючись до чинної редакції положення частини другої статті 244 ГПК України, слід зауважити, що, на нашу думку, недоліки тексту закону не мають, за можливості, призводити до нуліфікації його змісту. Відповідно, якщо законодавець встановив певне обмеження строку подання заяви про ухвалення додаткового рішення суду, то таке обмеження повинно нести змістове навантаження. Натомість тлумачення частини другої статті 244 ГПК України у спосіб, за якого заява про ухвалення додаткового рішення може бути подана будь-коли, було б таким, що суперечить принципу правової визначеності, оскільки допускало б зміну правових наслідків судового рішення задвог після його ухвалення, порушуючи стабільність правовідносин.

Вважаємо, що положення частини першої статті 12 Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до якої виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, крім посвідчень комісії по трудових спорах та виконавчих документів, за якими стягувачем є держава або державний орган, які можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох місяців [19], є найбільш ближчими за змістом до поняття строку на виконання судового рішення, а тому заява про ухвалення додаткового рішення може бути подана протягом трьох років з дня набранням основним рішенням суду законної сили, а за заявою органу державної влади – протягом трьох місяців.

При цьому, на нашу думку, у частині другої статті 244 ГПК України йдеться про строк пред'явлення виконавчого документу, виданого на виконання рішення суду, загалом, а не конкретного судового рішення. Відповідно, незалежно від того, чи воно підлягає виконанню та чи було уже виконане, заява про ухвалення додаткового рішення може бути подана в зазначені вище строки. Таке тлумачення частини другої статті 244 ГПК України, на наше переконання, відповідає наміру законодавця, сумісне з принципом правової визначеності та не позбавляє позивача можливості домогтися ухвалення додаткового рішення, якщо основне рішення суду не підлягає виконанню або було оперативно виконане боржником.

Висновки. Таким чином, ГПК України передбачено різний строк подання заяв про ухвалення додаткового рішення. Так, заява про ухвалення додаткового рішення про стягнення судових витрат у порядку частини восьмої статті 129 ГПК України подається протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду за умови, що сторона часно зробила про це відповідну заяву. Своєю чергою інші заяви про ухвалення додаткового рішення в порядку статті 244 ГПК України подаються до суду протягом трьох років з дня набранням основним рішенням суду законної сили, а за заявою органу державної влади – протягом трьох місяців – і в обох випадках незалежно від того, чи підлягає основне чи додаткове рішення суду примусовому виконанню та чи було перше із них виконане на момент подачі заяви про ухвалення додаткового рішення.

Разом із тим рекомендується внести зміни до частини другої статті 244 ГПК України, зазначивши в ній календарний строк, протягом якого може бути подана заява про ухвалення додаткового рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський процесуальний кодекс України : Кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII : станом на 28 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
2. Котович І. О. Проблеми застосування інституту додаткового рішення в цивільному процесі. Ірпінський юридичний часопис. 2025. № 4(17). С. 155–162. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-4\(17\)-2024-155-162](https://doi.org/10.33244/2617-4154-4(17)-2024-155-162) (дата звернення: 28.08.2025).
3. Лупеник Д. Розгляд цивільних справ судом першої інстанції. Харків : Харків юрид., 2006. 480 с.
4. Андронов І. В. Судові рішення в цивільному процесі України : дис. ... д-ра юрид. наук : 081. Одеса, 2018. 441 с. URL: <http://hdl.handle.net/11300/10924> (дата звернення: 28.08.2025).
5. Устюшенко С. Е. Додаткове рішення про судові витрати. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / ред. М. Р. Аракелян. Одеса, 2020. Т. 2. С. 361–363. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/b4197d19-ae7d-4cf4-82da-3586b8b5a007> (дата звернення: 28.08.2025).
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.07.2023 у справі № 911/3312/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112664881> (дата звернення: 28.08.2025).
7. Постанова Північно-західного апеляційного господарського суду від 13.04.2020 у справі № 906/941/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88745824> (дата звернення: 28.08.2025).
8. Постанова Закарпатського апеляційного суду від 15.11.2022 у справі № 308/4705/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107501834> (дата звернення: 28.08.2025).
9. Ухвала Київського районного суду м. Одеси від 11.09.2024 у справі № 947/26460/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121523015> (дата звернення: 28.08.2025).
10. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV : станом на 17 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
11. Постанова Верховного Суду від 21.06.2022 у справі № 761/21898/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104957190> (дата звернення: 28.08.2025).

12. Постанова Східного апеляційного господарського суду від 29.09.2023 у справі № 922/2383/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113833604> (дата звернення: 28.08.2025).
13. Венеційська комісія. Доповідь про правовладдя. *Право України*. 2019. № 11. С. 14–38. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev2-ukr) (дата звернення: 01.09.2024).
14. Zivilprozessordnung : Gesetz vom 12.09.1950 : letzte Aktualisierung: 24. Oktober 2024. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_321.html (Zugriff am: 28.08.2025).
15. Kodeks postępowania cywilnego : Ustawa of 17.11.1964 : as of 1 June 2025. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-postepowania-cywilnego-16786199/art-351> (date of access: 28.08.2025).
16. Občanský soudní řád : Zákon of 04.12.1963 no. 99/1963 Sb : as of 25 March 2025. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99#Top> (date of access: 28.08.2025).
17. Civilný sporový poriadok : Zákon of 21.05.2015 no. 160/2015 Z. z. : as of 1 July 2024. URL: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/160/> (date of access: 28.08.2025).
18. Code de procédure civile : Loi. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006410715 (date of access: 28.08.2025).
19. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII : станом на 28 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 28.08.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 14.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 18.09.2025
Дата публікації: 26.09.2025